

OIR

Open innovative resources
for distance learning

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnościami

dr Katarzyna Rusinek

The European Commission support for the production of this publication does not constitute endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the inform

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

CZYM JEST SAVOIR-VIVRE?

- **Savoir-vivre** (fr. savoir – wiedzieć, vivre – żyć; „znajomość życia”) – ogłada, dobre maniery, bon-ton, konwenans towarzyski, znajomość obowiązujących zwyczajów, form towarzyskich i reguł grzeczności funkcjonujących w danej grupie.
- Ten splot słów można rozumieć jako znajomość obyczajów i form towarzyskich, reguł grzeczności oraz jako umiejętność postępowania w życiu i radzenia sobie w różnych trudnych sytuacjach.
- Savoir-vivre jest uwarunkowany kulturowo, a więc znacząco różni się w zależności od regionu świata. Znajomość międzykulturowych zasad określana jest mianem cross-cultural savoir-vivre. Znajomość zasad savoir-vivre jest jednym z wyznaczników kultury osobistej człowieka (<https://pl.wikipedia.org/wiki/Savoir-vivre>).

PODSTAWOWE ZASADY SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI (zasady 1 i 2)

1. ZANIM POMOŻESZ – ZAPYTAJ!

Sam fakt bycia osobą niepełnosprawną nie oznacza, że dana osoba potrzebuje pomocy. Jeżeli znajduje się ona w przyjaznym otoczeniu, zwykle sama da sobie świetnie radę. Dorosłe osoby z niepełnosprawnością chcą być traktowane jak niezależni ludzie. Pomoc należy oferować jedynie wówczas, gdy wydaje się, że dana osoba może jej potrzebować. Jeżeli tak jest w istocie, zapytaj zanim zaczniesz jej udzielać.

2. BĄDŹ TAKTOWNY INICJUJĄC KONTAKT FIZYCZNY

Niektóre osoby z niepełnosprawnością utrzymują równowagę dzięki swoim rękóm, dlatego chwytanie ich za nie – nawet w celu udzielenia pomocy – może tę równowagę zakłócić. Unikaj klepania takiej osoby po głowie, a także dotykania jej wózka czy laski. Osoby z niepełnosprawnością uważają je za część ich przestrzeni osobistej.

PODSTAWOWE ZASADY SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI (zasady 3 i 4)

3. POMYŚL ZANIM COŚ POWIESZ

Zawsze zwracaj się bezpośrednio do osoby z niepełnosprawnością, nie do jej towarzysza, asystenta czy tłumacza języka migowego. Szanuj jej prywatność. Jeżeli będziesz wypytywał ją o jej przypadłość, może się ona poczuć jakbyś sprowadzał ją wyłącznie do jej niepełnosprawności, a nie widział w niej człowieka.

4. STAWIAJ OSOBĘ NA PIERWSZYM MIEJSCU

Mów „osoba z niepełnosprawnością” a nie „niepełnosprawny”, „osoby z niepełnosprawnością” a nie „niepełnosprawni”. Jeśli chodzi o konkretne rodzaje niepełnosprawności, bezpiecznie jest mówić „osoba z zespołem Downa” lub „osoba z porażeniem mózgowym”. Zdarza się jednak, że poszczególne osoby mają swoje własne preferencje, dlatego jeśli nie masz pewności, jakich słów używać – zapytaj.

PODSTAWOWE ZASADY SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI (zasada 4)

4. ODPOWIEDNIO DOBIERAJ SŁOWA.

Unikaj przestarzałych określeń takich jak „upośledzony” czy „kaleka”. Pamiętaj też, że wiele osób z niepełnosprawnością nie lubi żargonowych, eufemistycznych określeń typu „inwalida narządu ruchu” czy „sprawny inaczej”. Zamiast „przykuty do wózka inwalidzkiego” mów „osoba korzystająca z wózka”. Wózek umożliwia osobie z niepełnosprawnością poruszanie się i pełne uczestnictwo w życiu społecznym, jest więc elementem wyzwalającym, a nie „przykuwającym”.

Rozmawiając z osobami z niepełnosprawnością można swobodnie używać wyrażen idiomatycznych. Dopuszczalne jest żegnanie się z osobą niewidomą słowami „dobrze było cię widzieć” albo „do zobaczenia”, gdyż osoby niewidome same często używają tego typu wyrażen (J. Cohen, Praktyczny poradnik...)

The European Commission support for the production of this publication does not constitute endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the inform

SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ RUCHOWĄ

- Osoby korzystające z wózka są ludźmi a nie sprzętami. Nie pochylaj się nad osobą na wózku żeby uścisnąć komuś dłoń. Nie proś takiej osoby, aby trzymała płaszcz czy torebki.
- Nie pchaj ani nie dotykaj czyjegoś wózka, gdyż stanowi on część przestrzeni osobistej tej osoby. Jeżeli rzucisz się komuś do pomocy w zjechaniu z krawężnika, może się zdarzyć, że wypadnie on z wózka. Elementy wózka mogą się urwać, jeżeli podniesiesz go za ręczki lub podnózek. Nawet popychanie lub wypychanie wózka może przerodzić się w problem, więc zanim zaoferujesz swoją pomoc, zawsze zapytaj, w jaki sposób to zrobić.
- Pamiętaj, że osoby korzystające z wózka nie mogą wszędzie dosięgnąć. Staraj się umieścić jak najwięcej przedmiotów w zasięgu ich rąk. Upewnij się, że na drodze do półek i wieszaków nie ma żadnych przeszkód.

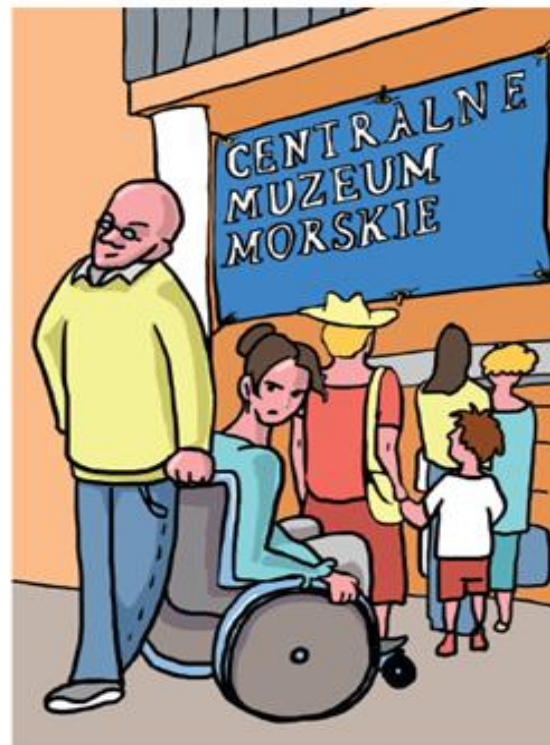
The European Commission support for the production of this publication does not constitute endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the inform

SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ RUCHOWĄ (c.d.)

- Rozmawiając z osobą korzystającą z wózka weź krzesło i usiądź na jej poziomie. Jeżeli nie jest to możliwe, stań w niewielkiej odległości, żeby nie musiała ona nadwyręzać szyi, aby nawiązać z tobą kontakt wzrokowy.
- Niektóre osoby nie mogą w pełni poruszać swoimi dłońmi, nadgarstkami czy ramionami. Bądź przygotowany na to, aby udzielić im pomocy przy sięganiu, chwytaniu i podnoszeniu przedmiotów, otwieraniu drzwi i gablot czy obsługiwaniu automatów i innego sprzętu (J. Cohen, Praktyczny poradnik...).

SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ RUCHOWĄ

(Źródło)

Pamiętaj, że wózek, kule czy laska należą do sfery osobistej osoby z niepełnosprawnością. Nie należy dotykać ich bez pozwolenia właściciela.

Źródło: Jędrzejczak-Sprycha A. (red.) (2016) *Savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnością*, Wyd. Integracja: Warszawa

The European Commission support for the production of this publication does not constitute endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the inform

SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ WZROKU

- Zanim nawiążesz kontakt fizyczny, uprzedź o tym osobę niewidomą. Wymień swoje imię, a jeśli jest to stosowne – również funkcję, jaką pełnisz. Powinieneś też przedstawić osobę niewidomą wszystkim osobom z grupy, aby nie poczuła się ona wykluczona.
- Osoby niewidome korzystają ze swoich rąk do utrzymywania równowagi, więc jeśli chcesz taką osobę poprowadzić, zaproponuj jej swoje ramię, zamiast chwycić ją za rękę (można jednak poprowadzić rękę osoby niewidomej do poręczy lub oparcia krzesła, jeśli chce ona wejść na schody lub usiąść).
- Jeżeli wskazujesz osobie niewidomej drogę, podaj jej konkretne wskazówki niewymagające orientacji wzrokowej. Zamiast powiedzieć „skręć w prawo przy półce z materiałami biurowymi” powiedz „idź prosto do końca alejki, a potem skręć w prawo”, gdyż osoba ta może nie wiedzieć, gdzie znajdują się materiały biurowe.

The European Commission support for the production of this publication does not constitute endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the inform

SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ WZROKU (c.d.)

- Jeżeli osoba niewidoma korzysta z pomocy psa przewodnika, idź po przeciwnej stronie niż pies. Idąc opisuj otoczenie i wskazuj przeszkody, np. schody („w górę” lub „w dół”) albo dziurę w chodniku. Jeśli chcesz ostrzec osobę niewidomą, zrób to w sposób konkretny. Sam okrzyk „uwaga!” nie pozwoli jej zorientować się, czy ma się zatrzymać, uciekać, pochylić czy coś przeskoczyć.
- Nie dotykaj laski ani psa osoby niewidomej. Pies jest w pracy i nie może się rozpraszać, laska stanowi część przestrzeni osobistej danej osoby. Jeśli osoba niewidoma położy gdzieś laskę, nie przekładaj jej, uprzedzaj jedynie wtedy, jeśli może stanowić ona przeszkodę.

SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ WZROKU (ciąg dalszy)

- Osoby słabowidzące mogą przeczytać jedynie informacje wydrukowane dużą czcionką. Rodzaj czcionki i odpowiednie odstępy są równie ważne, jak jej rozmiar. Etykiety i oznaczenia powinny być napisane wyraźnymi literami kontrastującymi z tłem. Osobom słabowidzącym najłatwiej jest przeczytać tekst napisany wielkimi białymi literami na czarnym tle.
- Bardzo ważnym elementem jest dobre oświetlenie, lecz nie powinno ono być zbyt jasne. Światło odbijające się od błyszczącej tapety może razić w oczy (J. Cohen, Praktyczny poradnik...).

SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ WZROKU (Źródło)

Nie głośzcz i nie rozpraszaj psa przewodnika
– pies pracuje!

Źródło: Jędrzejczak-Sprycha A. (red.) (2016) *Savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnością*, Wyd. Integracja: Warszawa

The European Commission support for the production of this publication does not constitute endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the inform

SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ SŁUCHU

- Aby dowiedzieć się, czy dana osoba chce porozumiewać się w języku migowym, za pomocą gestów, pisząc czy mówiąc, obserwuj jakie daje ci sygnały. Jeżeli nie rozumiesz, co mówi osoba niesłysząca lub słabosłysząca, poinformuj ją o tym.
- Jeżeli podczas rozmowy obecny jest tłumacz języka migowego, patrz na osobę niesłyszącą i utrzymuj z nią kontakt wzrokowy. Zwracaj się bezpośrednio do niej („czego się napijesz?”), a nie do tłumacza („spytaj czego się napije”).
- Zanim zaczniesz mówić do osoby niesłyszącej lub słabosłyszącej, upewnij się że na ciebie patrzy. W zależności od sytuacji możesz zamachać ręką, dotknąć jej ramienia lub włączyć i wyłączyć światło.
- Jeżeli osoba niesłysząca lub słabosłysząca nie zrozumie któregoś zdania, nie powtarzaj go a ujmij to, co chcesz powiedzieć inaczej.

SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ SŁUCHU (ciąg dalszy)

- Mów z twarzą zwróconą w kierunku rozmówcy. Cichy, dobrze oświetlony pokój jest najlepszy do skutecznej komunikacji. Jeśli stoisz przy źródle światła, np. przy oknie, i jesteś zwrócony do niego plecami, blask może spowodować, że twoja twarz będzie niewyraźna, co uniemożliwi osobie słabosłyszącej czytanie z ruchu warg.
- Mów wyraźnie. Większość osób słabosłyszących pomaga sobie w zrozumieniu wypowiedzi patrząc na usta rozmówcy. Gdy mówisz nie żuj gumy, nie pal papierosów ani nie zasłaniaj ust.
- Nie musisz krzyczeć do osoby niesłyszącej lub słabosłyszącej. Jeśli osoba ta używa aparatu słuchowego, jest on na pewno dostosowany do normalnego poziomu głosu i twój krzyk będzie przez to zniekształcony (J. Cohen, Praktyczny poradnik...).

SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ SŁUCHU (c.d.)

Do osoby z zaburzeniami słuchu mów w naturalnym tempie, bezpośrednio, nie zakrywaj ust i nie krzycz. Kluczowe informacje zapisz na kartce.

Źródło: Jędrzejczak-Sprycha A. (red.) (2016) *Savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnością*, Wyd. Integracja: Warszawa

The European Commission support for the production of this publication does not constitute endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the inform

SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z ZABURZENIAMI MOWY

- Poświęć takiej osobie pełną uwagę. Nie przerywaj jej, ani nie kończ za nią zdań.
- Jeżeli masz trudności z jej zrozumieniem, nie przytakuj. Po prostu poproś o powtórzenie. W większości przypadków osoba ta nie będzie miała nic przeciwko powtórzeniu i doceni twój wysiłek w wysłuchanie tego, co ma do powiedzenia.
- Jeżeli nie jesteś pewien czy dobrze zrozumiałeś, dla sprawdzenia możesz powtórzyć informację. Jeżeli pomimo prób nadal nie możesz zrozumieć danej osoby, poproś ją o napisanie na kartce tego, co chce powiedzieć, lub zaproponuj inny sposób ułatwienia komunikacji.
- Nie dokuczaj, ani nie wyśmiewaj się z osoby z zaburzeniami mowy. Możliwość skutecznego komunikowania się oraz poważne traktowanie jest ważne dla nas wszystkich (J. Cohen, Praktyczny poradnik...).

SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z ZABURZENIAMI MOWY (Źródło)

Niektóre osoby z niepełnosprawnością mówią niewyraźnie.
Jeśli nie rozumiesz, co taka osoba mówi,
poproś ją o powtórzenie lub zapisanie słów.

Źródło: Jędrzejczak-Sprycha A. (red.) (2016) *Savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnością*, Wyd. Integracja: Warszawa

The European Commission support for the production of this publication does not constitute endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the inform

SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ

- Do osoby z niepełnosprawnością intelektualną zwracaj się używając jasno sformułowanych zdań, prostych słów i raczej konkretnych, a nie abstrakcyjnych pojęć. Pomóż jej zrozumieć złożoną koncepcję, dzieląc ją na mniejsze części.
- Nie używaj języka dziecięcego, nie traktuj protekcjonalnie osób z tą niepełnosprawnością. Dostosuj tempo, stopień złożoności i słownictwo twojej wypowiedzi do osoby, z którą rozmawiasz.
- Pamiętaj, że masz do czynienia z osobą dorosłą, która sama może podejmować decyzje, chyba, że poinformowano cię, że jest inaczej.
- Osoby z niepełnosprawnością intelektualną mogą mieć trudności z podejmowaniem szybkich decyzji. Bądź cierpliwy i daj twojemu rozmówcy wystarczającą ilość czasu.

SAVOIR-VIVRE WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ

(Źródło)

Dziecko z wadami wrodzonymi (np. z zespołem Downa) może przyjść na świat w każdej rodzinie.

Źródło: Jędrzejczak-Sprycha A. (red.) (2016) *Savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnością*, Wyd. Integracja: Warszawa

The European Commission support for the production of this publication does not constitute endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the inform

POZYCJE ŹRÓDŁOWE

- Cohen, J., *Praktyczny poradnik savoir-vivre wobec osób niepełnosprawnych*, United Spinal Association, tłum. Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.
- Jędrzejczak-Sprycha, A. (red.) (2016) *Savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnością*, Wyd. Integracja: Warszawa.

Źródła internetowe

- <https://pl.wikipedia.org/wiki/Savoir-vivre>
- https://www.pfron.org.pl/fileadmin/News/Oddzialy/opolski/2018/06_czerwiec_2018/12_miniporadnik_Savoir-vivre/PFRON_O-08-062018_-_12_zal_1_Savoir-vivre-wobec-osob-z-niepelnosprawnoscia.pdf?utm_campaign=pfron&utm_source=df&utm_medium=download
- http://niepelnosprawni.sggw.pl/MPIPS_Savoir_vivre.pdf